

"ידידים" טובים לחשו באוזני הוריי, כי באזורים, שבהם נכנס הצבא הרומני, ניתנה רשות לאזרחים לבוזז את בתי היהודים במשך 24 שעות, ורבים מן היהודים נהרגים ע"י הפורעים האוקראינים.

פקיד בכיר, שעבד תחת הנהלתו של אבי בשם פטרה בילן, בן-בית אצלנו, לן אצלנו כמה לילות כדי לשמור עלינו מפורעים, שהחלו במלאכתם עוד בטרם הנסיגה. הוא רכש את אמוננו והציע לארוז את החפצים היקרים והחשובים, ההכרחיים לניהול אורח חיים תקין. פטרה העמיס את החפצים על שתי עגלות והעבירם בחשכת הליל לביתו למשמרת, עד שתשקוט הארץ מביזה. פטרה הבטיח, כי מיד עם שובנו הביתה יחזיר את החפצים. הפחד וחוסר האונים, ששררו בקרב הקהילה היהודית, גרמו לנו לתת בו אמון. כל המשפחה עבדה יומם ולילה: ארזנו, העמסנו חבילות של חפצים, כלי מיטה, בגדי שבת, כלי בית, כל הטוב והיקר שנצבר במשך דורות. רוב הרכוש הנייד הופקד אצל בן הבית, פטרה בילן ידיד המשפחה, למשמרת עד יעבור זעם. ביום שישי, ה- 3 ביולי, נסוג "הצבא האדום", ופעילים מקומיים ענדו על שרווליהם סרטי טריקולור, צבעי הדגל הרומני - אדום, צהוב, כחול - כולל יריד המשפחה פטרה בילן. הוא מונה ל"בכיר" מבין הפעילים והיה כמעט לראש הרשות המקומית. בינתיים שלח אלינו מדי פעם שליחים להרגיע אותנו, שנישאר בבית, ועשה מאמצים כי לא יאונה לנו כל רע, אך הסכנה גדלה. הרוסים נסוגו; אומנם, גדודים של הצבא הרומני עברו את העיירה, אבל אנשי הממשל לא הגיעו, והשלטון עבר לידי פעילים מקומיים. שמועה רדפה שמועה: יהודים מוצאים להורג בעיירות סמוכות, מגרשים יהודים מבתיהם וכולאים אותם במחנות עבודה, זוועה רודפת זוועה.

ישבנו כל הלילה לבושים ומצפים לבלתי נודע. הפציע השחר, החמה שולחת קרני אור וחום, ומסתמן יום בהיר וחמים. בערך ב- 10:00 בבוקר שומעים צעקות: "יהודים החוצה!" פורעים צעירים נכנסים לחצר ביתנו ומצווים עלינו

לצאת לכיוון שדה פתוח לא רחוק מביתנו. הכנו תרמילים אישיים, ארזנו חפצים אישיים ומזון ליום-יומיים. גם את סבתנו, אם-אימי שהתגוררה עימנו, אישה קצרת רואי, הובלנו איתנו ביד בעדינות.

כעבור זמן לא רב הגענו למקום איסוף היהודים. רוב אנשי הקהילה כבר היו ישובים שם, מי על האדמה ומי על תרמילו; צעירים אוקראינים הקיפו את מקום הריכוז. השמש קופחת על ראשי הנאספים; זקנים וצעירים, חולים ובריאים, ילדים וטף. לפתע הגיע למקום ידיד משפחה נוסף, וולרציו, וחיפש את אבי. הוא לחש לו משהו על אזנו, אבי אסף את בני המשפחה הקרובה ביותר, כעשרים איש, ויצאנו בעקבות וולרציו. הגענו לביתו, מרחק 2 ק"מ ממקום הריכוז, והוא ציווה עלינו להסתתר במתבן שלו. הוא עצמו יצא שנית למקום הריכוז לראות מה קורה עם הנאספים שם.

התכנסנו בתוך פינה נסתרת במתבן, ואבי הסביר את פשר ההסתרות במקום זה: בהיותו אחד הפעילים במרכז העיירה, שמע וולרציו את פטרה בילן מצווה על קבוצת פורעים לצאת למקום הריכוז ולהוציא להורג את אבי ואת משפחתו הקרובה. רק התיישבנו לנוח, ונשמעו צעקות עד לב השמיים. הצעקות הגיעו ממקום הריכוז, ורק אחר כך נודע לנו, כי פורעים רכובים על סוסים, מקלות בידיהם, נכנסו על סוסיהם בתוך ההמון והחלו להכות על ימין ועל שמאל. כ- 22 גברים, נשים וטף נרצחו. רבים נפצעו; היהודים החלו לחפש מחסה בין רגבי האדמה ובתעלות ניקוז.

מיד לאחר מכן הגיע גל שני של פורעים, בראשו פטרה בילן. תוך דריסת ההמון, כשהוא רכוב על סוסו, צעק: " איה מוטי שרצר? אני חייב להרוג אותך!" הוא דרס וצעק, דרס והכה, בחפשו את אבי. כשמענו את הצעקות, גברה הדאגה בליבנו. וולרציו הגיע למתבן ודמעות בעיניו. הוא עמד על חבילת תבן וציווה עלינו להתפזר ביער הסמוך, כי פטרה בילן בעקבותינו. אם ימצא אותנו באחוזתו, הוא יוציא את כולנו להורג. מבוהלים ומפחדים עזבנו את המתבן ויצאנו ליער. לאחר צעדים מספר פגשה אימי את הכובסת, שעבדה במשך שנים בביתנו. אימי התחננה בפניה, כי תמצא לנו מסתור כלשהו. ללא אומר וללא היסוס היא ציוותה

עלינו: "בואו אחריי!" היא הביאה אותנו לביתה, בית בודד במעבה היער, הכניסה את כולנו לבית, הרתיחה מים עם צמח כלשהו, שהיה דומה לתה, והשקתה את כולנו. לאחר היסוס מה אמרה, כי אינה רוצה שאפילו בנה היחיד, האמור לחזור כעבור שעה, יידע כי אנו מסתתרים בביתה. היא יצאה לחצר, הביאה סולם וצוותה עלינו לעלות אל עליית הגג ושם להתמקם. לאחר שעלינו כולנו, כולל הסבתא, הביאה האישה שני דליים לעשיית הצרכים ועוד דלי מים. היא אספה את הסולם והרחיקה אותו מן הבית. שקענו בשתיקה גמורה, ואילו הצעקות ממקום האיסוף הלכו וגברו. את המזון המעט שהיה באמתחתנו חילקנו במשורה. לאחר שבן המארכת הצעיר שקע בתרדמה, היא עלתה אלינו ובישרה לנו, כי פורעים צעירים מחפשים אותנו במעבה היער ושואלים את התושבים האוקראינים מי מסתיר אותנו. איש לא הטיל חשד באישה אלמנה, שתעשה "נבלה" כזו ותסתיר יהודים. בלילה פסקו הצעקות, אך החלו יריות סביב הבית שבו הסתתרנו.

לא עצמנו עין – ידענו כי אותנו מחפשים. האישה היתה מבוהלת ומפחדת, ולכן הלכה למרכז העיירה לאסוף מידע על היהודים. כשחזרה, סיפרה על הזוועות שעושים בני הבליעל - גונבים ובוזזים את בתי היהודים, רודפים ומבקשים את המסתתרים. ביום השלישי שבה ובשורה משמחת בפיה: ראש הז'נדרמים, שכינה בתפקיד זה בתחנה בימי השלטון הרומני, חזר לעיירה, והוא אוסף את הנשק מן הפעילים. היהודים רוכזו בבית הקולנוע, ועל מקום הריכוז הציבו שמירה של ז'נדרמים. שמחנו לשמוע, כי הוא הכיר אותנו היטב - בימי הרומנים זכה להטבות ייחודיות מרוב בעלי העסקים היהודים, ביניהם מאבי ומדודי. ביקשנו מהאישה הטובה להזעיק את וולרציו; כעבור שעה קלה חזרה בליווי השליח הטוב וולרציו, שנטל אותנו תחת חסותו והביאנו למקום הריכוז. שם פגשנו רק כשליש מבני הקהילה; שני שלישים נשלחו לעיר סטרוז'ניץ – בירת הנפה. השלטון עבר לידי הז'נדרמים, ומועצה זמנית הוקמה בעיירה; חזר הכומר סטפנוביץ'.

חנייה ראשונה - סטרוז'ניץ

גורשנו עם אחרוני הקהילה ממקום האיסוף. מפקד הז'נדרמים עשה את רוב היום עימנו, עם שארית הקהילה, שהמתינה לגירוש! בסתר לבנו קיווינו, שמפקד הז'נדרמים מנסה להשיג היתר להישארות הקבוצה האחרונה של בני הקהילה

במקום, בהיותם מקור ההכנסה העיקרי שלו, בתוספת משכורתו הממשלתית הדלה והעלובה. מאמציו, לפי דבריו, לא צלחו. אור ליום הרביעי ניתנה הוראת הגירוש. הז'נדרמים גייסו בעלי-עגלות, שיסיעו את הזקנים המופלגים ואת החולים. עם זריחת החמה פקדו להסתדר בשלשות, צמודים זה לזה או לזאת, לצעוד בשולי הדרך, לא להפריע לתנועת העגלות ולהתקדמות הצבא לחזית, שמאחוריה צעדנו.

השמש של חודש יולי קפחה על ראשינו; צמאים, מיוזעים ורעבים, ההליכה הכבידה, נשים וילדים התחילו להתמוטט. הז'נדרמים האיצו בכושלים. פגשנו איכרים ובני משפחותיהם, שיצאו לעבוד בשדותיהם. חלקם מחאו כפיים בראותם את שיירת המגורשים, אחרים עשו סימן, שאנו מובלים לשחיטה. היו גם כאלה שמסרו לידינו את צרור המזון שלקחו עימם לשדה. ההאצה האכזרית של הז'נדרמים, מחיאות הכפיים של האיכרים וצהלתם של אחרים, על שאנו מובלים לשחיטה, נטעו בנו התחושה, שאנו משתתפים ב"מצעד המוות".

מסע הגירוש מכל הכפרים והעיירות בבוקובינה הצפונית נמשך במתכונת דומה: התכנסות במקום ריכוז, מוקפים חיילים רומנים, לא רבים במיוחד, לעיתים גויסו למטרת הגירוש נערים חמושים, כאשר תפקידם העיקרי היה "טיהור" הבתים מיהודים. מסע הגירוש ברגל ומספר קטן של עגלות, המלוות את השיירה, שעליהן ישובים זקנים וחולים שאינם מסוגלים ללכת.

איש לא ידע לאן מופנה הגירוש. שמועות אופטימיות יחסית הגיעו מכל עבר: ליישב קולחוזים נטושים בבסרביה ובאוקראינה, או שמועות אחרות – אנו מועברים למחנות ריכוז באזורים שבשליטת הגרמנים; בכל אופן, כיוון הגירוש היה מזרחי.

בהגיענו לעיר סטרוז'ניץ נודע לנו, כי חלק מיהודי העיירות והכפרים, שגורשו מבתיהם, רוכזו בעיר זאת. שני המשלוחים הראשונים, שגורשו מהעיירה שלנו ברגל, הגיעו אף הם למקום הריכוז בעיר. במשך כל תקופת הגירוש שימשה סטרוז'ניץ תחנת מעבר למגורשים.